

УДК: 656.224

*Оксана Познякова, к. е. н., доцент
(доцент кафедри «Логістика», Державний економіко-технологічний університет транспорту)*

ЛОГІСТИЧНІ ПІДХОДИ В УПРАВЛІННІ ПАСАЖИРСЬКИМИ ЗАЛІЗНИЧНИМИ ПЕРЕВЕЗЕННЯМИ

Для ефективного функціонування в ринкових умовах сьогодення будь-якому підприємству необхідно враховувати низку зовнішніх та внутрішніх факторів. Враховуючи проблеми суб'єктів господарювання ринку пасажирських залізничних перевезень, які здійснюють соціально значимі перевезення пасажирів, виникає необхідність переходу на логістичні підходи до управління пасажирським сектором залізниць. Наразі в Україні питанням логістизації пасажирських залізничних перевезень не приділяється належна увага, а існуючі дослідження розкривають сутність окремих питань логістики. Логістика пасажирських залізничних перевезень повинна базуватись на специфіці функціонування залізниць, засновуватись на інтеграції об'єктів управління (пасажиропоток, фінансовий потік, ресурси, інформація) та враховувати сучасну переорієнтацію ринку на споживача. Наразі в Укрзалізниці управління пасажирськими залізничними перевезеннями на основах логістики вже має місце, що дозволило дещо знизити збитковість пасажирського сектора залізниць. В статті запропоновані напрями подальшої логістизації пасажирського сектора залізниць, що дозволить перевести його на якісно новий рівень та забезпечить зростання конкурентоспроможності пасажирських перевезень.

Ключові слова: Логістичні підходи, управління, логістика пасажирських залізничних перевезень, напрями розвитку пасажирських перевезень

*Оксана Познякова, к. э. н., доцент
(доцент кафедры «Логистика», Государственный экономико-технологический университет транспорта)*

ЛОГИСТИЧЕСКИЕ ПОДХОДЫ В УПРАВЛЕНИИ ПАССАЖИРСКИМИ ЖЕЛЕЗНОДОРОЖНЫМИ ПЕРЕВОЗКАМИ

Для эффективного функционирования в современных рыночных условиях любому предприятию необходимо учитывать ряд внешних и внутренних факторов. Учитывая проблемы субъектов хозяйствования рынка пассажирских

© Познякова О. В., 2015

железнодорожных перевозок, которые выполняют социально значимые перевозки пассажиров, возникает необходимость перехода на логистические подходы к управлению пассажирским сектором железных дорог. Сейчас в Украине вопросам логистизации пассажирских железнодорожных перевозок нет должного внимания, а существующие исследования раскрывают суть отдельных вопросов логистики. Логистика пассажирских железнодорожных перевозок должна базироваться на специфике функционирования железных дорог, основываться на интеграции объектов управления (пассажиропоток, финансовый поток, ресурсы, информация) и учитывать современную переориентацию рынка на потребителя. Сейчас в Укрзалізнице управление пассажирскими железнодорожными перевозками на основах логистики уже имеет место, что позволило несколько снизить убыточность пассажирского сектора железных дорог. В статье предложены направления дальнейшей логистизации пассажирского сектора железных дорог, что позволит перевести его на качественно новый уровень и обеспечит рост конкурентоспособности пассажирских перевозок.

Ключевые слова: Логистические подходы, управление, логистика пассажирских железнодорожных перевозок, направления развития пассажирских перевозок.

*Oksana Pozniakova, Ph.D. in Economics, Docent
(Docent of Chair of Logistics, the State Economy and Technology University of Transport)*

LOGISTIC APPROACHES IN RAILWAY PASSENGER TRANSPORTATION MANAGEMENT

For the effective functioning in the today's market conditions for any enterprise it is necessary to take into account a row of external and internal factors. Taking into account the entities problems on market of passenger railway transportations which carry out socially significant transportations of passengers, there is a necessity of passing to the logistic approaches to management of railways passenger sector. Now in Ukraine there is not due attention to logistics of passenger railway transportations, and existent researches expose essence of only separate questions of logistics. The logistics of passenger railway transportations must be based on the specificity of railways functioning, founded on integration of management (flows of passengers, financial flows, resources, information) objects and take into account modern orientation of market on an user. Now in Ukrzaliznytsia management of passenger railway transportations on bases of logistics takes place already, which allows to reduce unprofitableness of railway passenger sector. The article offers directions of subsequent logistic for railway passenger sector, which will allow to move it on a high-quality new level and will provide growth of passenger transportations competitiveness.

Keywords: Logistic approaches, management, logistics of passenger railway transportations, direction of passenger transportations development.

Постановка проблеми. В сучасних ринкових умовах будь-яке підприємство, в тому числі транспортного сектору економіки, для забезпечення ефективності свого

функціонування прагне підвищити конкурентоспроможність продукції (робіт, послуг) на ринку. З цією метою суб'єктам господарювання сектору пасажирських перевезень залізничного транспорту необхідно взаємоув'язувати низку як зовнішніх факторів (недосконалість державного регулювання тарифної політики, що деформує ціноутворення на перевезення пасажирів залізницями країни, посилення конкуренції в пасажирському секторі транспорту, підвищення мобільності населення, вимоги пасажирів щодо якості перевезень, зниження часу на переміщення), так і внутрішніх чинників (нестача сучасного пасажирського рухомого складу, застаріла інфраструктура залізниць, збитковість соціально значимих пасажирських перевезень, перехресне субсидування, недостатня інвестиційна привабливість сектора пасажирських залізничних перевезень тощо).

Наразі проблема функціонування сектора перевезень пасажирів залізничним транспортом полягає в тому, що транспортне забезпечення населення залізницями країни здійснюється переважно за соціальними тарифами. Цей фактор в ринкових умовах функціонування галузі поряд із недокомпенсацією перевезень пільгових категорій пасажирів органами державної влади унеможлиблює прибуткову діяльність підприємств цього сектора.

Виходом із ситуації, що склалась, є перехід на логістичне управління пасажирськими залізничними перевезеннями. В «Стратегії розвитку залізничного транспорту на період до 2020 року» одним із основних напрямів її реалізації зазначено удосконалення технології організації перевезень шляхом створення системи логістики та мережі логістичних структур. Тож логістизація пасажирських залізничних перевезень є перспективним напрямом удосконалення ефективності функціонування зазначеного сектора залізничного транспорту.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремі дослідженнями у сфері логістики пасажирських перевезень розроблялись наступними науковцями: Левковець П. Р., Мороз М. М., Кобилецький Р. В., Волкова М. С., Хегай Ю. О., Ходоскіна О. А., а певним питанням логістики пасажирських перевезень на залізничному транспорті приділяли увагу: Козак В., Мельник Т. С., Глушенко Т. М., Курочкин Д. В., Манівчук В. В., Копитко В. І., Разумова К. М., Бутько Т. В., Ломотько Д. В., Прохорченко А. В., Чеклова Є. В., Калікіна Т. Н., Кочнева Ф. П., Кравченко М. В., Курганова В. М., Резер А. В., Резер С. М. [1-3].

Наведені дослідження розкривають сутність окремих питань логістики пасажирських залізничних перевезень, але недостатньо повно розроблені питання щодо логістичних підходів до управління пасажирськими залізничними перевезеннями.

Мета статті. В сучасних умовах жорсткої конкуренції на ринку пасажирського транспорту відбуваються зміни в сфері транспортних послуг, спрямовані на переорієнтацію ринку на споживача. Це зумовлює необхідність застосування нових управлінських рішень, заснованих на логістичних підходах в управлінні пасажирськими залізничними перевезеннями, що є метою статті.

Виклад основного матеріалу дослідження. Логістика пасажирських перевезень є новим і не досить дослідженим напрямом транспортної логістики.

Логістика пасажирських перевезень – це управління пасажиропотоками та пов'язаними з ними інформаційними, фінансовими та сервісними потоками в процесі їх переміщення із пункту відправлення в пункт призначення за умов забезпечення оптимальних витрат. Завданням логістичного управління системи пасажирських залізничних перевезень є переміщення пасажирів від станції відправлення до станції призначення при забезпеченні оптимізації наступних критеріїв: ефективне використання рухомого складу та залізничної інфраструктури, мінімальні витрати, прийнятні для пасажирів маршрути, розклад руху та рівень якості перевезень.

При застосуванні логістичного управління необхідно враховувати специфіку функціонування залізниць України. Зокрема: в далекому сполученні повний цикл перевезень в Україні забезпечують дві або більше залізниць; всі відокремлені підрозділи взаємодіють між собою на основі загальної технології та єдиних інформаційних ресурсів; для перевезень пасажирів залізничним транспортом України характерна середня дальність перевезень.

При формуванні логістичного ланцюга по перевезенню пасажирів залізничним транспортом необхідно також враховувати, що пасажир одночасно є не тільки об'єктом переміщення, а й споживачем транспортних послуг. Пасажир відіграє активну роль у здійсненні перевезення: він сам обирає маршрут і може змінити його вже в ході поїздки. У певному сенсі можна вважати, що він бере участь в організації транспортного процесу і управлінні ним [2].

Відомо, що логістична система складається з функціональних підсистем – постачання, виробництва, складування, транспортування, розподіл. Як зазначено в роботі [2] у разі пасажирських перевезень з логістичного ланцюга випадають складські операції. В комплексі логістичних послуг у цьому випадку відсутні тарно-пакувальні й супутні їм маркувальні та інші операції, що займають дуже важливе місце в організації руху товару.

Доцільним є також перехід від інформаційних до інформаційно-аналітичних систем управління перевізним процесом, заснованих на взаємозв'язку маркетингових та логістичних досліджень транспортного ринку, цінової політики, логістичної оптимізації витрат в розподілі пасажиропотоків, які повинні задовольняти попит клієнтів. Сучасний пасажир став вибагливішим – підвищились вимоги до якості перевезень та їх комфортності, взаємоув'язуванні різноманітних маршрутів та транспортних напрямів, якості та асортименту супутніх послуг, способу оплати проїзду, безпересадочного та швидкого проїзду до місця призначення тощо.

Наразі в Укрзалізниці управління пасажирськими залізничними перевезеннями на основах логістики вже має місце. Так, аудит пасажиропотоку за кожним поїздом на базі впровадженої інформаційної системи дозволив залізницям України здійснити низку заходів по зниженню збитковості пасажирських перевезень, серед яких:

- відміна збиткових та малозаселених потягів;
- зміна курсування потягів з маршрутів із незначним попитом на залізничні перевезення на напрямки, де існує нестача таких поїздів;
- заміна пасажирських поїздів на швидкісні, прискорені регіональні та підвищеного комфорту;
- заміна на малодіяльних ділянках приміських поїздів на рейкові автобуси.

Головна причина таких управлінських рішень щодо пасажирських залізничних перевезень полягає в збитковості маршрутів слідування внаслідок низької населеності поїздів (кількість пасажирів, які їдуть від початкової до кінцевої станції маршруту слідування потягу, складає 10 %) та перевезення пільгових категорій пасажирів, фінансування яких недокоменсовано органами державної влади.

Впровадження наведених заходів дозволило дещо знизити збитковість пасажирського сектора залізниць, але ринкові умови господарювання, зокрема – існуюча конкуренція між різними видами транспорту по перевезенню певного сегменту пасажиропотоку, обумовлюють необхідність саме логістичного управління.

Логістика залізничних пасажирських перевезень – це комплексне та взаємопов'язане вирішення задач з організації перевезень пасажирів залізницями. Управління, засноване на логістичних принципах в пасажирському секторі залізниць, спрямоване на оптимізацію витрат на транспортні послуги при підвищенні їх якості та конкурентоспроможності. Наразі до заходів логістичного управління пасажирським сектором залізниць можна віднести наступні:

- створення швидкісних пасажирських коридорів;
- введення додаткових маршрутів та/або додаткових вагонів на напрямках, де спостерігається стійкий попит на перевезення;
- оптимальна організація приміського сполучення;
- створення єдиного провізного документа на всі види пасажирського транспорту;
- розробка варіантів логістичних ланцюжків переміщення пасажирів залізничним транспортом;
- техніко-економічна оцінка варіантів пересування пасажирів по кожному логістичному ланцюжку;
- розробка варіантів транспортного обслуговування пасажирів на кожній ділянці логістичної системи;
- оцінка якості транспортного обслуговування за варіантами перевезення;
- утворення віртуальних інформаційно-логістичних центрів;
- доопрацювання існуючих інформаційних систем для забезпечення можливості відстеження термінів реалізації проїзних документів та отримання оперативної інформації щодо рентабельності кожного поїзда;
- пошук нових ринкових ніш із виготовлення супутніх товарів або надання непрофільних послуг із метою залучення працівників і виробничих потужностей залізниць вивільнених у процесі реформування галузі.

Логістизація пасажирських перевезень повинна ґрунтуватись на інтеграції об'єктів управління (пасажиропоток, фінансовий потік, ресурси, інформація), які є елементами керованої системи.

Висновки і пропозиції. Формування системи управління пасажирським сектором залізниць на логістичних принципах забезпечить координацію перевізних та пропускних можливостей залізниць, а також обсягів пасажиропотоків, оптимізацію перевізного процесу, підвищення сфер конкурентної діяльності всіх перевізників у різних сегментах. Удосконалення логістичних підходів до управління процесом перевезень у сфері пасажирського сектора залізниць дозволить перевести їх на якісно новий рівень та забезпечить зростання конкурентоспроможності пасажирських перевезень.

ЛІТЕРАТУРА

1. Резер С.М. Логистика пассажирских перевозок на железнодорожном транспорте / С. М. Резер.- М.: ВИНТИ РАН, 2007. – 516 с.
2. Глушенко Т. М. Основні положення логістичного підходу в технології пасажирських залізничних перевезень / Т. М. Глушенко // Проблеми економіки та управління на залізничному транспорті – ЕКУЗТ 2014 (17.11- 14.12.2014) : тези ІХ Міжнар. наук.-практ. Конференція. – Київ, 2014.– Режим доступу: <http://www.ekuzt.gov.ua/node/160>.
3. Манівчук В.В. Перспективні напрямки розвитку пасажирських перевезень // X Міжнародна наукова інтернет-конференція «Соціум. Наука. Культура» (19.01 – 21.01.2015) [електронний ресурс] / В.В. Манівчук. – Режим доступу: <http://intkonf.org/manivchuk-vv-perspektivni-napryamki-rozvitku-pasazhirskih-perevezen/>
4. Курочкин Д.В. Логистика железнодорожных пассажирских перевозок / Д.В. Курочкин // Экономика и управление. – Минск: МУУ, 2012. – №3(31). – С. 35-39.

REFERENCES

1. Rezer S.M. *Logistika passazhirskih perezovok na zheleznodorozhnom transporte* [Logistic of passenger transportations on railway transport]. Moscow, VNIITI RAN print Publ., 2007. 516 p.
2. Glushenko T.M. Osnovni polozhennia logistychnogo pidhodu v tehnologii pasazhyrskyyh zaliznychnyyh perevezen [Essential provisions of logistic approach in technology of passenger railway transportations] / *Tezisy IX Mizhnarodnoy naukovy-praktychnoy konferentsii «Problemy ekonomiky ta upravlinnia na zaliznychnomu transporti – EKUZT, 2014 (17.11 – 14.12.2014)»* [Proc. of the IX Int. Scientific and Practical Conf. «Problems of economy and management are on a railway transport – EKUZT, 2014»]. Kyiv, 2014. Available at: <http://intkonf.org/manivchuk-vv-perspektivni-napryamki-rozvitku-pasazhirskih-perevezen/>
3. Manivchuk V.V. Perspektivni napriamy rozvytku pasazhyrskyyh perevezen [Perspective directions of development of passenger transportations] / *X Mizhnarodna naukova internet-konferentsiia «Sotsium. Nauka. Kultura» (19.01 – 21.01.2015)* [X Int. Scientific Internet Conf. « Socium. Science. Culture «] Available at: <http://intkonf.org/manivchuk-vv-perspektivni-napryamki-rozvitku-pasazhirskih-perevezen/>
4. Kurochkin D.V. Logistika zheleznodorozhnyh passazhirskyyh perezovok [Logistic of railway passenger transportations]. *Ekonomika i upravlinnia* [Scientific and productively-practical magazine is «Economy and management» of the Minsk university of management], 2012, issue 3, pp. 35-39.